

kurtarılabilecek türler

Doğal Mirası Nasıl Koruyacağız?

Kaplanlar, leoparlar, susamurları, foklar, timsahlar... Bu hayvanlar, yüzyıllardır, insanlara ceket, halı, ayakkabı ya da kemer olmak için öldürüldüler. Dünyanın karada yaşayan en büyük memelisi olan Afrika filini dişlerinden tarak yapmak; misk geyiğini, misk bezinden parfüm elde etmek; ayıyı, postunu duvarlara süs yapmak; gergedanı, boynuzuyla silah kabzalarını ya da arabaların iç döşemelerini süslemek için; bazı kelebek türlerini de sırf koleksiyon zevki uğruna öldürdü bazı insanlar. Sonunda bu hayvanların soyları tükenme noktasına geldi. Eğer önlem alınmasaydı, dünya üzerinden silinip gideceklerdi. Ancak duyarlı insanlar örgütler oluşturarak, soyları yok olma tehlikesi altında olan hayvanlarla ilgili çalışmalar yaptılar.

Bilinçsiz insanların doğaya verdikleri zarar yüzyıllardan beri devam ediyor. Duyarlı insanlar da çalışmalarıyla doğaya verilen zararı durdurmanın yollarını arıyorlar. Ancak onların çalışmalarının hedefine ulaşması için öncelikle insanları bilinçlendirmek gerekiyor. Çünkü çoğu insan, dünyayı paylaştığı diğer canlılarla, havayla, suyla, toprakla, yiyip içtikleriyle sanki bir savaş halinde. Yalnızca kendi çıkarları için hayvanları öldürmekten, ormanları yakmaktan, havayı, suyu kirletmekten dolayı hiç utanç duymuyorlar.

O halde bu tür insanlara, hayvan öldürmenin, orman yakmanın, havayı kirletmenin doğru olmadığını öğretmek gerekiyordu. Bu da eğitimle mümkündü. Eğitimle, canlı ve cansız tüm doğal kaynakların sınırlı olduğunu özellikle çocuklara anlatmak, gelecek

kuşakların da hakkı olan doğal kaynakları tüketmeden kullanmak gerektiği bilincini vermek gerekiyordu. Doğal mirasın herhangi bir parçasının bozulmasının ya da yok olmasının, bütün dünya uluslarına zarar verdiğini ve bunun bir tür bir yoksullaşma olduğunu çocuklar bilmeliydi. Çocukların doğal mirasa karşı bağlılığını ve saygısını güçlendirmek için, gazeteler, dergiler, televizyon ve radyolarda eğitim ve tanıtım programları yapılmalıydı. İnsanlar doğal mirası tehdit eden tehlikelerden ve bu tehlikelere karşı yürütülen etkinliklerden haberdar olmalıydı.

İşte, Bilim Çocuk dergisi bu sorumluluğu ilk yayımlandığı günden beri yerine getiriyor. Zaten derginin amaçlarından biri de çocukları canlılar konusunda bilinçlendirmek. Bilim Çocuk dergisinin bu

amacı doğrultusunda tam üç yıldır sizlere soyları tükenen ve tehlike altında olan türleri, "Kurtarılabilecek Türler" köşesinde tanıtıyoruz. 2002 yılında artık bu köşe olmayacak. Ama bu demek değil ki, Bilim Çocuk dergisinde, doğal yaşamın bu önemli sorunu artık işlenmeyecek. Elbette doğal mirasa sahip çıkılması Bilim Çocuk dergisinin temel amaçlarından biri. Bundan sonraki sayılarımızda da yine sizlere doğal yaşamdan haberler, bilgiler aktarmayı sürdüreceğiz.

Bilim Çocuk okuyucularının, "Kurtarılabilecek Türler" sayfalarından tükenme tehdidi altındaki hayvanların, bitkilerin ve onların yetiştiği alanların, bizlerin doğal mirası olduğunu öğrendiklerini düşünüyoruz. Bu mirası bizden sonrakilere devretmenin büyük-küçük hepimizin sorumluluğu olduğuna inanıyoruz.

Soyu tehlikede olan yabani hayvan ve bitki türleriyle ilgili birtakım sözleşmeler var. Bir kez daha anımsamak için, bu anlaşmalara birkaç örnek verelim. CITES, soyu tehlikede olan yabani hayvan ve bitki türlerinin uluslararası ticaretinin önlenmesi hakkındaki anlaşmanın adıdır. Bu anlaşmaya göre, hazırlanan listelerde, en çok tehlikede ve durumları en kritik olan hayvanlar belirlenmiştir. Ülkemiz de CITES'e 1996 imza atarak katılmıştır. Bu, ülkemizdeki soyu tehlike altında bulunan canlıların da ticaretinin yapılamayacağı anlamına gelir.

"Uluslararası Doğa Koruma Birliği"nin de soyu tehlikedeki türleri belirten bir listesi vardır. "Kırmızı liste" adını taşıyan bu listede sırasıyla "Critically Endangered" (Büyük Tehlike Altında), "Endangered" (Tehlikede), "Vulnerable" (Soyları Azalmış) ve son olarak da "Lower Risk" (Tehlikeye Yaklaşmış) olan türler belirlenmiş. Bu liste sayesinde dünyanın neresinde olursak olalım, soyu tehlikede olan türleri öğrenebiliriz.

Soyu tehlike altında olan türler yakın bir gelecekte yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalacaklar. Bu tehlikeyi yaşayan on binin üzerinde hayvan ve bitki türü var. Ne yazık ki, bu tükenişi hemen durdurmak elde değil. Türlerin tükenişinin durdurulması için ekosistemin dokusunun onarılması ve yeniden oluşması gerekiyor, bu da çok uzun zaman alıyor. Ama bu tükenişi durdurmak bizim elimizde. Bunun için ne yapmamız gerekiyor? Aslında bu sorunun ekonomik çözümlerden eğitimsel çözümlere kadar pek çok yanıtı var. Bu önlemlerin pek çoğunu artık biliyoruz: Soyuları tükenen canlılardan elde edilmiş ürünleri kullanmamak! Nasıl mı? Fildişi tarak kullanmamak; tükenme tehlikesinde bulunan hayvanların kürklerinden yapılmış giysileri giymemek, eti lezzetli de olsa mersin balığı gibi artık neredeyse tükenmek üzere olan balıkları yememek. Hatta tüm bunları unutanları uyarmak.

• • • • •

Gülğün Akbaba